

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 12ης Δεκεμβρίου 1996 *

Στην υπόθεση C-302/94,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του High Court of Justice (Queen's Bench Division) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

The Queen

και

Secretary of State for Trade & Industry,

ex parte: **British Telecommunications plc,**

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 90/387/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1990, για τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς στον τομέα των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών μέσω της εφαρμογής της παροχής ανοικτού δικτύου (ΕΕ L 192, σ. 1), και ως προς την ερμηνεία και τον έλεγχο του κύρους της οδηγίας 92/44/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Ιουνίου 1992, σχετικά με την εφαρμογή της παροχής ανοικτού δικτύου στις μισθωμένες γραμμές (ΕΕ L 165, σ. 27),

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, G. F. Mancini και J. C. Moitinho de Almeida, προέδρους τμήματος, K. N. Κακούρη, C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet (εισηγητή), P. Jann και H. Ragnemalm, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Tesaurο

γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η British Telecommunications plc, εκπροσωπούμενη από τον G. Barling, QC, και D. Anderson, barrister,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον J. E. Collins, Assisant Treasury Solicitor, επικουρούμενο από τους K. P. E. Lasok, QC, και S. Richards, barrister,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπρόσωπούμενη από την E. Belliard, υποδιευθυντή στη διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και J.-M. Belorgey, υπεύθυνο αποστολής στην ίδια διεύθυνση,

— το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, εκπροσωπούμενο από τους A. Lopes Sabino και M. Bishop, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον R. Wainwright, κύριο νομικό σύμβουλο, και την C. Schmidt, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της British Telecommunications plc, εκπροσωπούμενης από τους D. Wyatt, QC, και D. Anderson, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενης από τους J. E. Collins και K. P. E. Lasok, της Γαλλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον J.-M. Belorgey, του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, εκπροσωπούμενου από τους A. Lopes Sabino και M. Bishop, και της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τον R. Wainwright και την C. Schmidt, κατά τη συνεδρίαση της 9ης Ιανουαρίου 1996,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 23ης Μαΐου 1996,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διάταξη της 25ης Ιουλίου 1994, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 14 Νοεμβρίου 1994, το High Court of Justice (Queen's Bench Division) υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, διάφορα ερωτήματα ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 90/387/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1990, για τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς στον τομέα των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών μέσω της εφαρμογής της παροχής ανοικτού δικτύου (ΕΕ L 192, σ. 1, στο εξής: οδηγία για το ανοικτό δίκτυο), και ως προς την ερμηνεία και τον έλεγχο του κύρους της οδηγίας 92/44/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Ιουνίου 1992, σχετικά με την εφαρμογή της παροχής ανοικτού δικτύου στις μισθωμένες γραμμές (ΕΕ L 165, σ. 27, στο εξής: οδηγία για τις μισθωμένες γραμμές).
- 2 Η οδηγία για το ανοικτό δίκτυο, εκδοθείσα την ίδια ημέρα με την οδηγία 90/388/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 28ης Ιουνίου 1990, σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών (ΕΕ L 192, σ. 10, στο

εξής: οδηγία για τις υπηρεσίες), εντάσσεται στο πλαίσιο της δράσεως που ανέλαβε η Κοινότητα για τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών. Η οδηγία για το ανοικτό δίκτυο βασίζεται στο άρθρο 100 Α της Συνθήκης και σκοπεί στη δημιουργία ανοικτού δικτύου τηλεπικοινωνιών για να διασφαλιστεί η ολοκλήρωση της κοινής αυτής αγοράς (βλ. τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής).

- 3 Η οδηγία για το ανοικτό δίκτυο επαναλαμβάνει στο άρθρο 2, σημεία 1 και 2, τους ορισμούς του άρθρου 1, σημείο 1, πρώτη και δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας για τις υπηρεσίες. Ορίζει τα εξής:

«Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

- 1) “οργανισμοί τηλεπικοινωνιών” οι δημόσιοι ή ιδιωτικοί φορείς στους οποίους ένα κράτος μέλος χορηγεί ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα για την εγκατάσταση δημόσιων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.

Για τους σκοπούς της οδηγίας, τα κράτη μέλη κοινοποιούν στην Επιτροπή τους φορείς στους οποίους έχουν χορηγήσει ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα.

- 2) “Ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα” τα δικαιώματα που χορηγούνται από ένα κράτος μέλος ή δημόσια αρχή σ’ έναν ή περισσότερους δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς με οποιοδήποτε μέσο νομοθετικού, κανονιστικού ή διοικητικού χαρακτήρα το οποίο εξασφαλίζει υπέρ των οργανισμών αυτών την παροχή μιας υπηρεσίας ή την εκμετάλλευση μιας συγκεκριμένης δραστηριότητας.»

4 Περαιτέρω, στο άρθρο 2, σημείο 10, της οδηγίας αυτής διευκρινίζεται ότι ως:

«“προϋποθέσεις παροχής ανοικτού δικτύου” νοείται το σύνολο των εναρμονισμένων προϋποθέσεων, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας, οι οποίες αφορούν την ανοικτή και αποτελεσματική πρόσβαση στα δημόσια δίκτυα τηλεπικοινωνιών και, ενδεχομένως, στις δημόσιες τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες, καθώς και η αποτελεσματική χρήση των εν λόγω δικτύων και υπηρεσιών.»

5 Κατά το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής, οι προϋποθέσεις παροχής ανοικτού δικτύου πρέπει να βασίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια, να είναι διαφανείς και να δημοσιεύονται προσηκόντως, να εξασφαλίζουν την ισότητα προσβάσεως των φορέων στο δίκτυο και να μη δημιουργούν διακρίσεις. Περαιτέρω, οι προϋποθέσεις αυτές δεν πρέπει να περιορίζουν την πρόσβαση σε δημόσια τηλεπικοινωνιακά δίκτυα ή σε δημόσιες τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες, παρά μόνο για λόγους οι οποίοι στηρίζονται σε ουσιώδεις απαιτήσεις, δηλαδή για την ασφάλεια της λειτουργίας ή τη διατήρηση της ακεραιότητας του δικτύου, τη δυνατότητα διαλειτουργικότητας των υπηρεσιών και την προστασία των δεδομένων, ή για λόγους που απορρέουν από την άσκηση των ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων τα οποία παρέχουν τα κράτη μέλη.

6 Το άρθρο 6 της οδηγίας για το ανοικτό δίκτυο ορίζει ότι το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με το άρθρο 100 Α της Συνθήκης, πρέπει να εκδίδει ειδικές οδηγίες για τον καθορισμό των προϋποθέσεων παροχής ανοικτού δικτύου.

7 Η οδηγία για τις μισθωμένες γραμμές εκδόθηκε κατ' εφαρμογήν της διατάξεως αυτής, εφόσον βασίζεται στο άρθρο 100 Α της Συνθήκης. Σύμφωνα με το άρθρο 1, η οδηγία αυτή αφορά «την εναρμόνιση των προϋποθέσεων ανοικτής και αποτελεσματικής προσβάσεως και χρήσεως των μισθωμένων γραμμών που παρέχονται σε χρήστες δημόσιων τηλεπικοινωνιακών δικτύων, καθώς και τη δυνατότητα σε όλη την Κοινότητα ενός ελάχιστου συνόλου μισθωμένων γραμμών με εναρμονισμένα τεχνικά χαρακτηριστικά».

8 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής ορίζει:

«Οι ορισμοί που περιλαμβάνονται στην οδηγία 90/387/ΕΟΚ ισχύουν και για την παρούσα οδηγία, σε περίπτωση που την αφορούν».

9 Στο άρθρο 2, παράγραφος 2, οι «μισθωμένες γραμμές» καθορίζονται ως «τα τηλεπικοινωνιακά μέσα που παρέχονται στο πλαίσιο της δημιουργίας, ανάπτυξης και εκμεταλλεύσεως του δημόσιου τηλεπικοινωνιακού δικτύου, τα οποία παρέχουν χωρητικότητα διαφανούς μεταδόσεως μεταξύ των σημείων απολήξεως του δικτύου και δεν περιλαμβάνουν κατ' απαίτηση μεταγωγή (...)».

10 Τα άρθρα 3 έως 10 της οδηγίας αυτής επιβάλλουν ορισμένες υποχρεώσεις στα κράτη μέλη για την παροχή μισθωμένων γραμμών:

— το άρθρο 3, παράγραφος 3, επιβάλλει στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οι πληροφορίες σχετικά με τις προσφορές νέων κατηγοριών μισθωμένων γραμμών δημοσιεύονται εντός ορισμένης προθεσμίας·

— το άρθρο 5 υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οι προσφορές εξακολουθούν να ισχύουν για εύλογο χρονικό διάστημα, ότι η διακοπή μιας προσφοράς μπορεί να αποφασιστεί, μόνον αφού ζητηθεί η γνώμη των χρηστών τους οποίους αφορά και ότι οι χρήστες θα έχουν τη δυνατότητα προσφυγής στην εθνική κανονιστική αρχή στην περίπτωση που διαφωνούν σχετικά με την ημερομηνία διακοπής της προσφοράς όπως σχεδιάζεται από τον οργανισμό τηλεπικοινωνιών·

— το άρθρο 6 επιβάλλει ορισμένες προϋποθέσεις όσον αφορά την πρόσβαση και τη χρήση των μισθωμένων γραμμών·

— το άρθρο 7, παράγραφος 1, επιβάλλει στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οι οργανισμοί τηλεπικοινωνιών παρέχουν, χωριστά ή από κοινού, ένα ελάχιστο σύνολο μισθωμένων γραμμών σύμφωνα με το παράρτημα ΙΙ της οδηγίας, προκειμένου να εξασφαλιστεί μία εναρμονισμένη προσφορά σε όλη την Κοινότητα·

— το άρθρο 8 υποχρεώνει τις εθνικές αρχές να μεριμνούν ώστε οι οργανισμοί τηλεπικοινωνιών να τηρούν την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων όταν χρησιμοποιούν το δημόσιο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο για την παροχή υπηρεσιών οι οποίες μπορούν να παρέχονται και από άλλους·

— το άρθρο 10 επιβάλλει στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι τα τιμολόγια μισθωμένων γραμμών ακολουθούν ορισμένες βασικές αρχές προσανατολισμού με βάση το κόστος και τη διαφάνεια.

11 Από τον φάκελο της υποθέσεως προκύπτει ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο η εκμετάλλευση τηλεπικοινωνιακού δικτύου εξαρτάται, δυνάμει του άρθρου 7 του Telecommunications Act του 1984, από τη χορήγηση αδείας του αρμόδιου υπουργού, επ' απειλή ποινικών κυρώσεων.

12 Ο υπουργός έχει την εξουσία, δυνάμει του άρθρου 9 του Telecommunications Act, να χορηγεί την ιδιότητα του «δημοσίου τηλεπικοινωνιακού συστήματος» σε κάθε τηλεπικοινωνιακό σύστημα για το οποίο έχει δοθεί άδεια που ανταποκρίνεται στις καθοριζόμενες στο άρθρο 8 της ίδιας κανονιστικής ρυθμίσεως προϋποθέσεις, όπως την υποχρέωση παροχής συγκεκριμένων υπηρεσιών και αποδοχής της διασυνδέσεως με άλλα τηλεπικοινωνιακά συστήματα. Οι φορείς εκμεταλλεύσεως των υπηρεσιών αυτών χαρακτηρίζονται συνεπώς ως «δημόσιοι φορείς τηλεπικοινωνιών» (στο εξής: ΔΦΤ).

13 Για να ασκήσουν τις δραστηριότητες για τις οποίες τους χορηγήθηκε η άδεια, μπορεί να δοθούν στους ΔΦΤ ορισμένα προνόμια βάσει του κοινού δικαίου, όπως το δικαίωμα αποκτήσεως ακινήτων δι' απαλλοτριώσεως, εισόδου σε ακίνητα για ανίχνευση, τοποθετήσεως του εξοπλισμού του δικτύου επάνω ή κάτω από τις δημόσιες οδούς, τοποθετήσεως μηχανημάτων επί ιδιωτικού εδάφους με τη συναίνεση των ιδιοκτητών εκτός εάν τους χορηγηθεί σχετική απαλλαγή με δικαστική απόφαση.

- 14 Από τα στοιχεία της διατάξεως περί παραπομπής καθώς και από τις παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο προκύπτει ότι μεταξύ 1983 και 1991 η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου χορήγησε τις άδειες περί παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών μεταξύ σταθερών ζευξέων μόνο στην British Telecommunications plc (στο εξής: BT) και στην Kingston-upon-Hull City Council (Kingston Communications plc, στο εξής: Kingston), αφενός, και στη Mercury Communications Ltd (στο εξής: Mercury), αφετέρου.
- 15 Η BT εκμεταλλεύεται δημόσιο δίκτυο τηλεπικοινωνιών και παρέχει δημόσιες τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες σε ολόκληρη την επικράτεια του Ηνωμένου Βασιλείου, με εξαίρεση τη ζώνη της Hull, όπου η Kingston εκμεταλλεύεται το δικό της δίκτυο. Οι δύο αυτές επιχειρήσεις υπόκεινται, μεταξύ άλλων, σε «υποχρέωση καθολικής υπηρεσίας», δηλαδή στην υποχρέωση να παρέχουν υπηρεσίες φωνητικής τηλεφωνίας σε οποιονδήποτε τις ζητεί σε όλη τη ζώνη εντός της οποίας εκμεταλλεύονται δίκτυο.
- 16 Η Mercury εκμεταλλεύεται επίσης δίκτυο και παρέχει δημόσιες τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες σε ολόκληρη την επικράτεια του Ηνωμένου Βασιλείου. Αντιθέτως, δεν υπόκειται στην υποχρέωση καθολικής υπηρεσίας.
- 17 Οι αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου εγκατέλειψαν την πολιτική αυτή του διπλώσιου τον Μάρτιο του 1991 και αποφάσισαν, καταρχήν, να κάνουν δεκτές μόνον τις αιτήσεις αδειών για εκμετάλλευση των τηλεπικοινωνιακών δικτύων σε εθνικό επίπεδο, εκτός εάν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι για την απόρριψή τους.
- 18 Σύμφωνα με τα στοιχεία του φακέλου της υποθέσεως, έκτοτε χορηγήθηκαν περίπου 600 άδειες και 140 περίπου φορείς έχουν την ιδιότητα του ΔΦΤ, δηλαδή η BT, η Mercury, η Kingston, 100 περίπου φορείς καλωδιακής τηλεπικοινωνίας και ορισμένοι φορείς ασύρματης ραδιοεπικοινωνίας.

- 19 Παρ' όλ' αυτά, η BT και η Mercury παραμένουν οι μόνοι φορείς που διαθέτουν άδεια εκμεταλλεύσεως των διεθνών ζεύξεων, ιδίως δε των ενδοκοινοτικών ζεύξεων. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει συναφώς ότι καμία άδεια για την εκμετάλλευση τέτοιου είδους ζεύξεων δεν χορηγήθηκε μετά το 1991, οι άλλοι όμως φορείς τηλεπικοινωνιών έχουν τη δυνατότητα να συνδέονται με τα δίκτυα της BT και της Mercury ή να μισθώνουν από αυτές γραμμές προκειμένου να παρέχουν διεθνείς τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες.
- 20 Ως προς τις μισθωμένες γραμμές, από τον φάκελο της υποθέσεως προκύπτει ότι η BT εκμεταλλευόταν, κατά την περίοδο 1993-94, 800 000 περίπου γραμμές της κατηγορίας αυτής, τόσο στο Ηνωμένο Βασίλειο όσο και σε διεθνές επίπεδο· η Mercury εκμεταλλευόταν 8 300 περίπου γραμμές στο Ηνωμένο Βασίλειο και 800 σε διεθνές επίπεδο· η Kingston 4 000 περίπου γραμμές στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ οι άλλοι 130 ΔΦΤ μοιράζονταν τις 200 έως 300 περίπου υπόλοιπες γραμμές στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 21 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2, σημείο 1, της οδηγίας για το ανοικτό δίκτυο, το Ηνωμένο Βασίλειο γνωστοποίησε στην Επιτροπή ότι είχε χορηγήσει ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα στην BT, στη Mercury, στην Kingston, σε 12 άλλες εταιρίες καθώς και σε περισσότερες από 100 εταιρίες καλωδιακής τηλεπικοινωνίας.
- 22 Το Ηνωμένο Βασίλειο μετέφερε στο εσωτερικό δίκαιο την οδηγία για τις μισθωμένες γραμμές με τους Telecommunications (Leased Lines) Regulations 1993 (SI 1993, υπ' αριθ. 2330). Με το νομοθέτημα αυτό τροποποιήθηκαν οι προϋποθέσεις των αδειών των BT, Kingston και Mercury, ούτως ώστε τους επιβλήθηκαν εν όλω ή εν μέρει οι προϋποθέσεις της οδηγίας αυτής. Σε κανέναν άλλο φορέα, ούτε και σε αυτούς που είχαν γνωστοποιηθεί στην Επιτροπή βάσει του άρθρου 2, σημείο 1, της οδηγίας για το ανοικτό δίκτυο, δεν επιβλήθηκαν οι προϋποθέσεις αυτές.
- 23 Η BT άσκησε προσφυγή κατά του Secretary of State for Trade & Industry, αμφισβητώντας την ορθή μεταφορά της οδηγίας για τις μισθωμένες γραμμές στο εσωτερικό δίκαιο. Η BT θεωρεί ότι δεν διαθέτει ειδικά ή αποκλειστικά

δικαιώματα, υπό την έννοια της οδηγίας για το ανοικτό δίκτυο, και επομένως δεν πρέπει να της επιβληθούν οι υποχρεώσεις της οδηγίας για τις μισθωμένες γραμμές. Ακόμη κι αν το Ηνωμένο Βασίλειο έχει το δικαίωμα να της επιβάλλει τις υποχρεώσεις αυτές, η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων απαιτεί οι υποχρεώσεις αυτές να επιβάλλονται σε όλους τους φορείς που διαθέτουν άδεια παροχής μισθωμένων γραμμών· πράγματι, στην οδηγία για τις μισθωμένες γραμμές δεν προβλέπεται κατώτατο όριο μέχρι του οποίου οι υποχρεώσεις της οδηγίας δεν επιβάλλονται στους φορείς αυτούς (εξαιρέση αποκαλούμενη *de minimis*). Τέλος, η υποχρέωση παροχής ενός ελαχίστου συνόλου μισθωμένων γραμμών με ορισμένα εναρμονισμένα τεχνικά χαρακτηριστικά αντιβαίνει προς την αρχή της αναλογικότητας, δεδομένου ότι δεν υπάρχει ζήτηση για υπηρεσίες τέτοιου είδους στο Ηνωμένο Βασίλειο.

- 24 Η Mercury και η Kingston παρενέβησαν στη διαδικασία αυτή υπέρ της ΒΤ.
- 25 Στο πλαίσιο της προσφυγής αυτής το High Court of Justice (Queen's Bench Division) υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:
- «1) α) Πρέπει οι οδηγίες 90/387/ΕΟΚ και 92/44/ΕΟΚ του Συμβουλίου να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι παρέχουν το δικαίωμα ή επιβάλλουν στα κράτη μέλη να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από τα άρθρα 3 έως 10 της οδηγίας 92/44/ΕΟΚ επιβάλλοντας προϋποθέσεις μόνον επί δημοσίων ή ιδιωτικών οργανισμών (“επιχειρήσεις”) υπό την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/44/ΕΟΚ του Συμβουλίου, δηλαδή επ’ αυτών στους οποίους ένα κράτος μέλος χορήγησε “ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα” σε σχέση προς την παροχή μισθωμένων γραμμών;
- β) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ερώτημα 1α, σε ποια περίπτωση δικαιούται ή υποχρεούται ένα κράτος μέλος σε εκπλήρωση των εν λόγω υποχρεώσεων, επιβάλλοντας προϋποθέσεις σε επιχείρηση που δεν έχει αυτά τα “ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα”;

- 2) α) Δικαιούται ένα κράτος μέλος, για τους σκοπούς της οδηγίας 92/44/ΕΟΚ, να μεταχειρίζεται μια επιχείρηση ως έχουσα “ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα” υπό την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας 90/387/ΕΟΚ αν:
- i) η λειτουργία τηλεπικοινωνιακού συστήματος εντός του οικείου κράτους μέλους χωρίς άδεια χορηγηθείσα από τις αρμόδιες αρχές του εν λόγω κράτους αποτελεί ποινικό αδίκημα·
 - ii) η δημοσίως γνωστή πολιτική του οικείου κράτους μέλους έγκειται στο ότι όλες οι αιτήσεις για άδειες σχετικά με την παροχή της εν λόγω υπηρεσίας εκτιμώνται από το κράτος μέλος, στο πλαίσιο του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου, βάσει των προσόντων τους και του γενικού τεκμηρίου που εφαρμόζει η εκδίδουσα την άδεια αρχή ότι οι αιτήσεις χορηγούνται εκτός εάν υπάρχουν ειδικοί λόγοι για τη μη χορήγησή τους, και χωρίς περιορισμό του αριθμού αυτών των χορηγηθεισών αδειών·
 - iii) ορισμένες επιχειρήσεις (περιλαμβανομένων της προσφεύγουσας και των παρεμβαινουσών) παρέχουν επί του παρόντος μισθωμένες γραμμές στο πλαίσιο των όρων αυτών των αδειών;
- β) Αν δεν είναι καθοριστικοί για την απάντηση στο ερώτημα αυτό οι παράγοντες που αναφέρονται στο ανωτέρω ερώτημα α', ποια άλλα κριτήρια έχουν σημασία;
- 3) Υπό την επιφύλαξη των απαντήσεων στα ερωτήματα 1 και/ή 2:
- α) πρέπει η οδηγία 92/44/ΕΟΚ να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι παρέχει το δικαίωμα σε ένα κράτος μέλος να μην επιβάλλει τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 3 έως 10 της εν λόγω οδηγίας ή οποιαδήποτε από αυτές σε μια επιχείρηση:
 - i) η οποία έχει λάβει άδεια από το κράτος μέλος να παρέχει μισθωμένες γραμμές αλλά επί του παρόντος δεν προσφέρει την εν λόγω υπηρεσία,
 - ii) η οποία παρέχει την εν λόγω υπηρεσία;

β) Αν η απάντηση στο ανωτέρω ερώτημα 3α i και/ή ii είναι καταφατική, υπό ποιές συνθήκες και με ποια κριτήρια πρέπει η οδηγία 92/44/ΕΟΚ να ερμηνεύεται ως επιτρέπουσα σε ένα κράτος μέλος να μη επιβάλλει τις εν λόγω υποχρεώσεις, ή οποιαδήποτε από αυτές, σ' αυτή την επιχείρηση;

γ) Συγκεκριμένα,

i) πρέπει η οδηγία να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι επιτρέπει σε κράτος μέλος να μη επιβάλλει τις εν λόγω υποχρεώσεις για τον λόγο ότι η παρούσα παροχή μισθωμένων γραμμών από μια επιχείρηση είναι, κατά την κρίση του εν λόγω κράτους μέλους, *de minimis*;

ii) Αν συμβαίνει αυτό, πώς πρέπει να ορίζεται η *de minimis* εξαίρεση; Συγκεκριμένα, μπορεί ένα κράτος μέλος να περιορίζει την εκτίμησή του όσον αφορά την κατάσταση της αγοράς κατά την ημερομηνία εφαρμογής της οδηγίας ή πρέπει να λαμβάνει επίσης υπόψη τη δυνητική ανάπτυξη της αγοράς;

iii) Επιβάλλει η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, σε συνδυασμό με την αρχή της ασφάλειας δικαίου, να προβλέπεται από τα εθνικά μέτρα περί εφαρμογής της οδηγίας *de minimis* κατώτατο όριο, σε περίπτωση που επιτρέπεται;

4) Υπό την επιφύλαξη των απαντήσεων στα ανωτέρω ερωτήματα 1 και/ή 2, πρέπει η οδηγία 92/44/ΕΟΚ, και συγκεκριμένα το άρθρο 7, παράγραφος 1, να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι παρέχει το δικαίωμα ή απαιτεί από ένα κράτος μέλος να επιβάλει σε δύο από τις επιχειρήσεις που έχουν λάβει άδεια από το κράτος μέλος να παρέχουν την εν λόγω υπηρεσία, αλλ' όχι σε άλλες επιχειρήσεις αυτού του είδους, την υποχρέωση να παρέχουν ένα ελάχιστο σύνολο μισθωμένων γραμμών σύμφωνα με το παράρτημα II;

- 5) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως σε οποιοδήποτε σκέλος των ερωτημάτων 3 ή 4, είναι η οδηγία 92/44/ΕΟΚ άκυρη pro tanto ως παραβιάζουσα, μεταξύ άλλων, την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων;
- 6) Είναι άκυρη η οδηγία 92/44/ΕΟΚ, και συγκεκριμένα το άρθρο 7, παράγραφος 1, μαζί με το παράρτημα II, επειδή παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας καθόσον απαιτεί την παροχή εντός όλων των κρατών μελών δομημένων ψηφιακών μισθωμένων γραμμών 2048 Kbit/s σύμφωνα προς τα τεχνικά χαρακτηριστικά που προβλέπονται στο εν λόγω παράρτημα;
- 7) α) Υποχρεούται ένα κράτος μέλος από απόψεως κοινοτικού δικαίου να αποζημιώσει επιχείρηση για ζημία, την οποία υπέστη συνεπεία:
- i) της εσφαλμένης εφαρμογής ως προς την επιχείρηση αυτή των υποχρεώσεων που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 10 της οδηγίας 92/44/ΕΟΚ ή οποιασδήποτε από τις εν λόγω υποχρεώσεις;
 - ii) της εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας κατά τέτοιο τρόπο ώστε να παραβιάζεται η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως;
 - iii) της εφαρμογής των εν λόγω υποχρεώσεων στην περίπτωση κατά την οποία οι συναφείς διατάξεις της οδηγίας είναι άκυρες λόγω παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και/ή της αρχής της αναλογικότητας;
- β) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στα ερωτήματα 7α i, ii και iii, ή σε οποιοδήποτε από αυτά, υπό ποιες συνθήκες γεννάται αυτή η ευθύνη;»

Επί των τεσσάρων πρώτων ερωτημάτων

- 26 Με τα τέσσερα πρώτα ερωτήματα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού λόγω στενής συναφείας τους, το εθνικό δικαστήριο διερωτάται ως προς το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τις μισθωμένες γραμμές. Ερωτά αν η οδηγία αυτή εφαρμόζεται στους «οργανισμούς τηλεπικοινωνιών», υπό την έννοια του άρθρου 2, σημείο 1, της οδηγίας για το ανοικτό δίκτυο, δηλαδή στους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς στους οποίους τα κράτη μέλη χορήγησαν αποκλειστικά ή ειδικά δικαιώματα για την εγκατάσταση δημοσίων τηλεπικοινωνιακών δικτύων ή την παροχή δημοσίων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών (πρώτο ερώτημα). Ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει τον ορισμό των δικαιωμάτων αυτών (δεύτερο ερώτημα). ερωτά αν η οδηγία για τις μισθωμένες γραμμές είναι εφαρμοστέα σε άλλες επιχειρήσεις και, σε καταφατική περίπτωση, σε ποιες (τρίτο ερώτημα) συγκεκριμένα όσον αφορά το άρθρο 7 (τέταρτο ερώτημα).
- 27 Σύμφωνα με τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας για τις υπηρεσίες, κατά την έκδοση της οδηγίας αυτής καθώς και της οδηγίας για το ανοικτό δίκτυο, η εγκατάσταση και η εκμετάλλευση των τηλεπικοινωνιακών δικτύων καθώς και η παροχή των συναφών υπηρεσιών παραχωρούνταν γενικώς, σε όλα τα κράτη μέλη, σε μία ή περισσότερες επιχειρήσεις οι οποίες διέθεταν, προς τον σκοπό αυτό, «αποκλειστικά ή ειδικά» δικαιώματα, δηλαδή δικαιώματα «τα οποία χαρακτηρίζονται από τη διακριτική εξουσία την οποία το κράτος ασκεί σε διάφορους βαθμούς όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών».
- 28 Με την οδηγία για τις υπηρεσίες επιβλήθηκε στα κράτη μέλη η εξάλειψη των αποκλειστικών ή ειδικών δικαιωμάτων που έχουν χορηγηθεί στις επιχειρήσεις αυτές για την παροχή των περισσότερων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι υπηρεσίες αυτές μπορούν να προσφέρονται ελεύθερα σε όλη την Κοινότητα (βλ., μεταξύ άλλων, το άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας).
- 29 Αντιθέτως, τα αποκλειστικά ή ειδικά δικαιώματα που έχουν χορηγηθεί στις ίδιες αυτές επιχειρήσεις για την εγκατάσταση και την εκμετάλλευση των δικτύων δεν αμφισβητήθηκαν.

- 30 Για να μην εμποδίζεται η ελεύθερη παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών εντός των κρατών μελών καθώς και μεταξύ των κρατών αυτών από τη διατήρηση των αποκλειστικών ή ειδικών αυτών δικαιωμάτων στα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα, η οδηγία για το ανοικτό δίκτυο προέβλεψε τη δημιουργία ανοικτού δικτύου τηλεπικοινωνιών σε κοινοτική κλίμακα, στο οποίο θα έχουν πρόσβαση όλοι οι φορείς, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η οδηγία εναρμονίζει ορισμένες προϋποθέσεις προσβάσεως και χρήσεως των τηλεπικοινωνιακών δικτύων.
- 31 Πάντως, η οδηγία αυτή προβλέπει ότι η εναρμόνιση θα πραγματοποιηθεί σταδιακά ώστε να ληφθούν υπόψη οι καταστάσεις και οι τεχνικοί ή διοικητικοί υποχρεωτικοί περιορισμοί που υφίστανται στα διάφορα κράτη μέλη (βλ. την πέμπτη αιτιολογική σκέψη και το άρθρο 4 της οδηγίας).
- 32 Η οδηγία για τις μισθωμένες γραμμές είναι ειδική οδηγία, η οποία διευκρινίζει, σύμφωνα με το άρθρο 6 της οδηγίας για το ανοικτό δίκτυο, τις προϋποθέσεις προσβάσεως στις μισθωμένες γραμμές που παρέχουν οι φορείς εκμεταλλεύσεως των τηλεπικοινωνιακών δικτύων των κρατών μελών. Εναρμονίζει ορισμένες προϋποθέσεις προσβάσεως στις γραμμές αυτές, ιδίως σε θέματα τιμολογίων (άρθρα 3 έως 10) και προβλέπει τη δυνατότητα να τίθεται στη διάθεση των χρηστών ένα ελάχιστο σύνολο μισθωμένων γραμμών σύμφωνα με εναρμονισμένα τεχνικά χαρακτηριστικά, σε κάθε κράτος μέλος (άρθρο 7).
- 33 Όπως προκύπτει από το προοίμιο και τις διατάξεις της οδηγίας για το ανοικτό δίκτυο και της οδηγίας για τις μισθωμένες γραμμές (βλ., ειδικότερα, τα άρθρα 6, παράγραφος 4, 7, παράγραφος 1, 8, παράγραφος 2, και 10, παράγραφος 2, της τελευταίας αυτής οδηγίας), οι διάφορες αυτές υποχρεώσεις εφαρμόζονται στους «οργανισμούς τηλεπικοινωνιών», δηλαδή, σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 2, σημείο 1, της οδηγίας για το ανοικτό δίκτυο στους οποίους παραπέμπει το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας για τις μισθωμένες γραμμές, στους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς στους οποίους τα κράτη μέλη έχουν χορηγήσει αποκλειστικά ή ειδικά δικαιώματα για την εγκατάσταση δημοσίων τηλεπικοινωνιακών δικτύων και, ενδεχομένως, για την παροχή δημοσίων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.

- 34 Από το άρθρο 2 της οδηγίας 94/46/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Οκτωβρίου 1994, για την τροποποίηση των οδηγιών 88/301/ΕΟΚ και 90/388/ΕΟΚ σχετικά με τις δορυφορικές επικοινωνίες (ΕΕ L 268, σ. 15), η οποία τροποποιεί τους ορισμούς του άρθρου 1, σημείο 1, της οδηγίας για τις υπηρεσίες, η διατύπωση του οποίου επαναλαμβάνεται στο άρθρο 2, σημεία 1 και 2, της οδηγίας για το ανοικτό δίκτυο, από το πραγματικό πλαίσιο των οδηγιών για τις υπηρεσίες, για το ανοικτό δίκτυο και τις μισθωμένες γραμμές, καθώς και από τους στόχους την επίτευξη των οποίων επιδιώκουν, προκύπτει ότι τα αναφερόμενα αποκλειστικά ή ειδικά δικαιώματα πρέπει να νοούνται, γενικώς, ως τα δικαιώματα που χορηγούνται από τις αρχές ενός κράτους μέλους σε μια επιχείρηση ή σε περιορισμένο αριθμό επιχειρήσεων, σύμφωνα με κριτήρια τα οποία δεν είναι ούτε αντικειμενικά ούτε ανάλογα και δημιουργούν διακρίσεις και τα οποία επηρεάζουν σημαντικά την ικανότητα των άλλων επιχειρήσεων να εγκαθιστούν και να εκμεταλλεύονται τηλεπικοινωνιακά δίκτυα ή να παρέχουν τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες εντός του ιδίου κράτους, υπό συνθήκες κατ' ουσίαν αντίστοιχες.
- 35 Επειδή το εθνικό δικαστήριο διερωτάται αν η έννοια των αποκλειστικών ή ειδικών δικαιωμάτων έχει εφαρμογή σε σχέση με την εθνική νομοθεσία, πρέπει να εξεταστεί αν από τα στοιχεία της διατάξεως περί παραπομπής, και ιδίως του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος, μπορεί να καθοριστεί η ύπαρξη των δικαιωμάτων αυτών.
- 36 Κατ' αρχάς, το εθνικό δικαστήριο αναφέρει το γεγονός ότι οι εθνικές αρχές επισήμαναν στην Επιτροπή, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2, σημείο 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας για το ανοικτό δίκτυο, ότι είχαν χορηγήσει αποκλειστικά ή ειδικά δικαιώματα στην BT, στην Kingston, στη Mercury, καθώς και σε 100 περίπου άλλες επιχειρήσεις.
- 37 Από τη γνωστοποίηση και μόνον του ονόματος μιας επιχείρησης στην Επιτροπή δεν μπορεί να συναχθεί ότι τα δικαιώματα που διαθέτει η επιχείρηση αυτή πρέπει να θεωρούνται ως αποκλειστικά ή ειδικά δικαιώματα, ακόμη και αν η γνωστοποίηση μπορεί να συνιστά σημαντικό, υπό την έννοια αυτή, τεκμήριο. Πράγματι, η εφαρμογή των οδηγιών σε ορισμένους φορείς δεν εξαρτάται από τις δηλώσεις του οικείου κράτους μέλους. Περαιτέρω, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου επισημαίνει ότι, απαντώντας σε ερώτημα της Επιτροπής, ανέφερε, για προληπτικούς λόγους, τα ονόματα των περισσότερων επιχειρήσεων.

- 38 Εν συνεχεία, το εθνικό δικαστήριο επισημαίνει ότι, στο εθνικό σύστημα, η εκμετάλλευση τηλεπικοινωνιακών δικτύων στην εσωτερική αγορά εξαρτάται από άδεια της αρμόδιας δημόσιας αρχής, η οποία χορηγείται εκτός εάν υπάρχουν ειδικοί λόγοι για τη μη χορήγησή της, κατόπιν της κατ' ουσίαν εξέτασής της αιτήσεως, χωρίς περιορισμό του αριθμού των αδειών. Εξάλλου, το εθνικό δικαστήριο διευκρινίζει ότι οι μη γενόμενες δεκτές αιτήσεις «απορρίφθηκαν για αντικειμενικούς λόγους».
- 39 Η χορήγηση άδειας υπό τις συνθήκες αυτές δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως χορήγηση αποκλειστικών ή ειδικών δικαιωμάτων. Πράγματι, τα δικαιώματα που χορηγούνται με μια τέτοια άδεια είναι αποκλειστικά ή ειδικά, σύμφωνα με τα κριτήρια που το εθνικό δικαστήριο παρουσιάζει ως αντικειμενικά, ανάλογα και μη δημιουργούντα διακρίσεις, και δεν έχουν ως αποτέλεσμα να περιορίζουν τον αριθμό των επιχειρήσεων που εκμεταλλεύονται δίκτυα ή δημόσιες τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες.
- 40 Το εθνικό δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι «σε όλους τους ΔΦΤ μπορεί να αναγνωριστεί το δικαίωμα αποκτήσεως ακινήτων δι' απαλλοτριώσεως, εισόδου σε ακίνητα για ανίχνευση και αποκτήσεως ακινήτων διά συμβάσεως» και ότι «οι περισσότεροι ΔΦΤ έχουν άδεια να τοποθετούν εξοπλισμούς δικτύων επάνω ή κάτω από τη δημόσια οδό και να τοποθετούν μηχανήματα επί ιδιωτικού εδάφους με τη συναίνεση των ιδιοκτητών εκτός εάν τους χορηγηθεί σχετική απαλλαγή με δικαστική απόφαση».
- 41 Ούτε οι εξουσίες αυτές μπορούν να θεωρούνται ως αποκλειστικά ή ειδικά δικαιώματα. Πράγματι, προνόμια τέτοιου είδους, τα οποία έχουν απλώς σκοπό να διευκολύνουν την εγκατάσταση των δικτύων από τους εν λόγω φορείς και τα οποία χορηγούνται ή μπορούν να χορηγηθούν σε όλους τους φορείς, δεν παρέχουν στους δικαιούχους ουσιώδες πλεονέκτημα σε σχέση με τους δυνητικούς ανταγωνιστές τους.
- 42 Το εθνικό δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι μόνο δύο επιχειρήσεις, ήτοι η BT και η Mercury, έχουν άδεια εκμεταλλεύσεως διεθνών γραμμών, συμπεριλαμβανομένων των ενδοκοινοτικών γραμμών. Το εθνικό δικαστήριο αναφέρει ότι οι άλλοι φορείς έχουν, ωστόσο, το δικαίωμα να συνδέονται με τα δίκτυα των επιχειρήσεων αυτών και ότι μπορούν να μισθώνουν διεθνείς γραμμές από τις επιχειρήσεις αυτές.

- 43 Περαιτέρω, από τις κατατεθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου παρατηρήσεις, ιδίως της BT, προκύπτει ότι οι αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου δεν πρόκειται, προς το παρόν, να χορηγήσουν σε άλλες επιχειρήσεις άδεια εκμεταλλεύσεως διεθνών γραμμών, διότι κρίνουν ότι δεν πληρούνται ακόμη οι απαραίτητες προϋποθέσεις για να τροποποιήσουν την πολιτική τους στον τομέα αυτό.
- 44 Το γεγονός ότι επιτρέπεται μόνο σε δύο επιχειρήσεις, όπως η BT και η Mercury, η εκμετάλλευση των διεθνών ζεύξεων, και ιδίως των ενδοκοινοτικών ζεύξεων, αρκεί προς απόδειξη ότι έχουν χορηγηθεί, υπέρ αυτών, αποκλειστικά ή ειδικά δικαιώματα επί των δημοσίων δικτύων ή των δημοσίων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.
- 45 Πράγματι, στις δύο αυτές επιχειρήσεις έχει χορηγηθεί, συγκεκριμένα, σύμφωνα με κριτήρια τα οποία δεν φαίνονται εκ πρώτης όψεως ούτε αντικειμενικά, ούτε ανάλογα, ούτε μη δημιουργούντα διακρίσεις, ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε σχέση με τους άλλους φορείς εκμεταλλεύσεως των δικτύων και τους άλλους παρέχοντες τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες. Αφενός, είναι οι μόνες επιχειρήσεις που μπορούν να εκμεταλλεύονται διεθνείς γραμμές, οι οποίες είναι απαραίτητες για την παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών μεταξύ των κρατών μελών. Αφετέρου, μπορούν ευκόλως να συνδέουν τις δικές τους εσωτερικές γραμμές που καλύπτουν σχεδόν όλη την επικράτεια του Ηνωμένου Βασιλείου με τις διεθνείς γραμμές και κατ' αυτόν τον τρόπο να προσφέρουν ευρύτερη κλίμακα τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών επί των γραμμών αυτών.
- 46 Μολονότι είναι αληθές ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις υποχρεούνται να δέχονται, ως αντιπαροχή, τη σύνδεση άλλων φορέων εκμεταλλεύσεως με το δίκτυό τους, ανάλογα με τα τιμολόγια που καθορίζει η δημόσια αρχή, δεν προκύπτει ότι οι περιορισμοί αυτοί μπορούν να τους στερούν τα πλεονεκτήματα που διαθέτουν. Καταρχάς, όπως ορθώς παρατηρούν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή, μόνον οι επιχειρήσεις αυτές έχουν απευθείας πρόσβαση στα αλλοδαπά δίκτυα και επομένως μπορούν να διαπραγματεύονται τα τιμολόγια προσβάσεως στα δίκτυα αυτά. Στη συνέχεια, τα τιμολόγια που τους επιβάλλει η δημόσια αρχή σκοπούν ιδίως, όπως επιβεβαιώνει η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, στο να μην καταχρώνται οι επιχειρήσεις αυτές τη θέση τους σε σχέση με τους άλλους φορείς εκμεταλλεύσεως.

- 47 Συνεπώς, οι επιχειρήσεις αυτές πρέπει να θεωρούνται ως «οργανισμοί τηλεπικοινωνιών» υπό την έννοια των οδηγιών για το ανοικτό δίκτυο και για τις μισθωμένες γραμμές.
- 48 Τέλος, από τη διάταξη περί παραπομπής μπορεί να υποτεθεί ότι η Kingston διαθέτει άδεια η οποία χορηγήθηκε βάσει κριτηρίων που δεν είναι ούτε αντικειμενικά ούτε ανάλογα και δημιουργούν διακρίσεις και η οποία της χορηγεί το αποκλειστικό δικαίωμα εκμεταλλεύσεως δημοσίου δικτύου τηλεπικοινωνιών σε καθορισμένη γεωγραφική ζώνη.
- 49 Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει εάν πράγματι συμβαίνει τούτο, τα δε κατ' αυτόν τον τρόπο χορηγηθέντα στην επιχείρηση αυτή δικαιώματα πρέπει επίσης να θεωρηθούν ως αποκλειστικά ή ειδικά δικαιώματα.
- 50 Επομένως, επιχείρηση τέτοιου είδους συνιστά, επίσης, «οργανισμό τηλεπικοινωνιών», υπό την έννοια των οδηγιών για το ανοικτό δίκτυο και για τις μισθωμένες γραμμές.
- 51 Συνεπώς, σε επιχειρήσεις όπως η επίδικη στη διαφορά της κύριας δίκης πρέπει να εφαρμόζονται οι οδηγίες για τις μισθωμένες γραμμές.
- 52 Εντούτοις, με το τέταρτο ερώτημα, το εθνικό δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν κράτος μέλος μπορεί να εφαρμόσει το άρθρο 7 της οδηγίας αυτής σε ορισμένες μόνον επιχειρήσεις.
- 53 Για να διασφαλίζεται η ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών που χρησιμοποιούν τις μισθωμένες γραμμές σε όλη την Κοινότητα, ο κοινοτικός νομοθέτης έκρινε ότι είναι αναγκαίο να θέσει στη διάθεση των χρηστών ένα ελάχιστο σύνολο μισθωμένων γραμμών σύμφωνα με εναρμονισμένα τεχνικά χαρακτηριστικά σε όλη την Κοινότητα (βλ. τη δωδέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας).

- 54 Το άρθρο 7 της οδηγίας ορίζει ότι το ελάχιστο αυτό σύνολο μισθωμένων γραμμών, τα τεχνικά χαρακτηριστικά του οποίου καθορίζονται στο παράρτημα II της οδηγίας, πρέπει να παρέχεται, εντός κάθε κράτους μέλους, από έναν ή περισσότερους οργανισμούς τηλεπικοινωνιών.
- 55 Επομένως, εναπόκειται στις αρχές των κρατών μελών να καθορίζουν ποιοι είναι οι οργανισμοί τηλεπικοινωνιών που πρέπει να υποχρεούνται να παρέχουν μισθωμένες γραμμές με τα τεχνικά χαρακτηριστικά που καθορίζονται στο παράρτημα II της οδηγίας, ούτως ώστε να διατίθεται ένα ελάχιστο σύνολο γραμμών της κατηγορίας αυτής σε ολόκληρο το έδαφος των κρατών μελών.
- 56 Συνεπώς, ένα κράτος μέλος μπορεί να επιβάλλει τις υποχρεώσεις του άρθρου 7 της οδηγίας σε ορισμένους μόνον οργανισμούς τηλεπικοινωνιών, όταν αυτό αρκεί για να τίθεται στη διάθεση των χρηστών ένας ελάχιστος αριθμός μισθωμένων γραμμών σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά που προβλέπονται στην οδηγία, σε όλη την επικράτειά του. Ειδικότερα, ένα κράτος μέλος μπορεί να επιβάλλει τις υποχρεώσεις αυτές μόνον στους οργανισμούς τηλεπικοινωνιών που είναι οι κύριοι φορείς εκμεταλλεύσεως τηλεπικοινωνιακών γραμμών σε κάθε μία από τις γεωγραφικές ζώνες της επικράτειάς του.
- 57 Υπό τις συνθήκες αυτές, στα τέσσερα πρώτα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία για τις μισθωμένες γραμμές εφαρμόζεται στους «οργανισμούς τηλεπικοινωνιών», υπό την έννοια του άρθρου 2, σημείο 1, της οδηγίας για το ανοικτό δίκτυο. Συγκεκριμένα, υπό την έννοια της διατάξεως αυτής, «οργανισμούς τηλεπικοινωνιών» συνιστούν μόνον οι δύο επιχειρήσεις στις οποίες ένα κράτος μέλος επιτρέπει, σύμφωνα με κριτήρια τα οποία δεν είναι ούτε αντικειμενικά ούτε ανάλογα και δημιουργούν διακρίσεις, την εκμετάλλευση των διεθνών τηλεπικοινωνιακών γραμμών και ιδίως των ενδοκοινοτικών, καθώς και η επιχείρηση στην οποία ένα κράτος μέλος επιτρέπει, υπό τις ίδιες συνθήκες, την εκμετάλλευση δημοσίου δικτύου τηλεπικοινωνιών επί τμήματος της επικράτειάς του. Ένα κράτος μέλος μπορεί να επιβάλλει τις υποχρεώσεις του άρθρου 7 της οδηγίας για τις μισθωμένες γραμμές σε ορισμένους μόνον «οργανισμούς τηλεπικοινωνιών», όταν αυτό αρκεί για να τίθεται στη διάθεση των χρηστών ένας ελάχιστος αριθμός μισθωμένων γραμμών σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά που προβλέπονται στην οδηγία αυτή, σε όλη

την επικράτειά του. Ειδικότερα, ένα κράτος μέλος μπορεί να επιβάλλει τις υποχρεώσεις της διατάξεως αυτής μόνον στους «οργανισμούς τηλεπικοινωνιών» που είναι οι κύριοι φορείς εκμεταλλεύσεως τηλεπικοινωνιακών γραμμών σε κάθε μία από τις γεωγραφικές ζώνες της επικράτειάς του.

Επί του πέμπτου και έκτου ερωτήματος

- 58 Το πέμπτο και έκτο ερώτημα του εθνικού δικαστηρίου αφορά τον έλεγχο του κύρους της οδηγίας για τις μισθωμένες γραμμές.
- 59 Το πέμπτο ερώτημα τίθεται μόνον για την περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι η οδηγία για τις μισθωμένες γραμμές εφαρμόζεται σε επιχειρήσεις εκτός των «οργανισμών τηλεπικοινωνιών». Λαμβανομένων υπόψη των απαντήσεων που δόθηκαν στα τέσσερα πρώτα ερωτήματα, η απάντηση στο ερώτημα αυτό παρέλκει.
- 60 Το έκτο ερώτημα αφορά το αν η οδηγία για τις μισθωμένες γραμμές και, συγκεκριμένα, το άρθρο 7, παράγραφος 1, καθώς και το παράρτημα II της οδηγίας, παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας.
- 61 Με τη διάταξη περί παραπομπής, το εθνικό δικαστήριο αναφέρει ότι η οδηγία απαιτεί την παροχή, εντός όλων των κρατών μελών, μισθωμένων γραμμών ορισμένου ψηφιακού τύπου, σύμφωνα με τα καθοριζόμενα στο παράρτημα II τεχνικά χαρακτηριστικά, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη αν υπάρχει ζήτηση τέτοιας υπηρεσίας στην εγχώρια αγορά. Πάντως, στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου δεν υπάρχει ζήτηση μισθωμένων γραμμών σύμφωνα με τις προδιαγραφές του παραρτήματος II.

- 62 Επί του σημείου αυτού, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 7 της οδηγίας σκοπεύει τη διασφάλιση εναρμονισμένης προσφοράς σε όλη την Κοινότητα ενός ελαχίστου συνόλου μισθωμένων γραμμών σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά του παραρτήματος II της οδηγίας αυτής.
- 63 Όπως διευκρινίζεται στη δωδέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, η διασφάλιση του εναρμονισμένου αυτού ελαχίστου συνόλου μισθωμένων γραμμών σκοπεύει τόσο τις επικοινωνίες εντός ενός κράτους μέλους όσο και μεταξύ των κρατών μελών.
- 64 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο στόχος της οδηγίας συνίσταται στην εναρμόνιση των όρων προσφοράς στα διάφορα κράτη μέλη και στην κατάργηση των τεχνικών εμποδίων στις διασυνοριακές υπηρεσίες στον τομέα των τηλεπικοινωνιών.
- 65 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η οδηγία παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας για τον λόγο ότι, κατά τη στιγμή της εκδόσεώς της ή της μεταφοράς της στο εθνικό δίκαιο, δεν υπάρχει στην εγχώρια αγορά κράτους μέλους ζήτηση των υπηρεσιών, η προσφορά των οποίων επιβάλλεται με την οδηγία.
- 66 Συνεπώς, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι από την εξέταση των προδικαστικών ερωτημάτων δεν προέκυψαν στοιχεία ικανά να επηρεάσουν το κύρος της οδηγίας για τις μισθωμένες γραμμές.

Επί του εβδόμου ερωτήματος

- 67 Λαμβανομένων υπόψη των απαντήσεων που δόθηκαν στα προηγούμενα ερωτήματα, η απάντηση στο ερώτημα αυτό παρέλκει.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 68 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η Γαλλική Κυβέρνηση, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπιπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 25ης Ιουλίου 1994 το High Court of Justice (Queen's Bench Division), αποφαινεται:

- 1) Η οδηγία 92/44/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Ιουνίου 1992, σχετικά με την εφαρμογή της παροχής ανοικτού δικτύου στις μισθωμένες γραμμές, εφαρμόζεται στους «οργανισμούς τηλεπικοινωνιών», υπό την έννοια του άρθρου 2, σημείο 1, της οδηγίας 90/387/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1990, για τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς στον τομέα των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών μέσω της εφαρμογής της παροχής ανοικτού δικτύου. Συγκεκριμένα, υπό την έννοια της διατάξεως αυτής, «οργανισμούς τηλεπικοινωνιών» συνιστούν μόνον οι δύο επιχειρήσεις στις οποίες ένα κράτος μέλος επιτρέπει, σύμφωνα με κριτήρια τα οποία δεν είναι ούτε αντικειμενικά ούτε ανάλογα και δημιουργούν διακρίσεις, την εκμετάλλευση των διεθνών τηλεπικοινωνιακών γραμμών και ιδίως των ενδοκοινοτικών, καθώς και η επιχείρηση στην οποία ένα κράτος μέλος επιτρέπει, υπό τις ίδιες συνθήκες, την εκμετάλλευση δημοσίου δικτύου τηλεπικοινωνιών επί τμήματος της επικράτειάς του. Ένα κράτος μέλος μπορεί να επιβάλλει τις υποχρεώ-

σεις του άρθρου 7 της οδηγίας 92/44 σε ορισμένους μόνον «οργανισμούς τηλεπικοινωνιών», όταν αυτό αρκεί για να τίθεται στη διάθεση των χρηστών ένας ελάχιστος αριθμός μισθωμένων γραμμών σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά που προβλέπονται στην οδηγία αυτή, σε όλη την επικράτειά του. Ειδικότερα, ένα κράτος μέλος μπορεί να επιβάλλει τις υποχρεώσεις της διατάξεως αυτής μόνον στους «οργανισμούς τηλεπικοινωνιών» που είναι οι κύριοι φορείς εκμεταλλεύσεως τηλεπικοινωνιακών γραμμών σε κάθε μία από τις γεωγραφικές ζώνες της επικράτειάς του.

- 2) Από την εξέταση των προδικαστικών ερωτημάτων δεν προέκυψαν στοιχεία ικανά να επηρεάσουν το κύρος της οδηγίας 92/44.

Rodríguez Iglesias

Mancini

Moitinho de Almeida

Κακούρης

Gulmann

Edward

Puissochet

Jann

Ragnemalm

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Δεκεμβρίου 1996.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias